

نقش حسابداران در مبارزه با پولشویی

✍ صالح شاکری جویباری

بیشترین امکان برای کشف منشأ غیرقانونی این پول وجود دارد.

لایه‌گذاری^۳ (تغییر موقعیت)؛ در این مرحله وجوه حاصل از اعمال غیرقانونی از منبع اصلی خود با استفاده از مجموعه‌ای از معاملات که باعث می‌شوند ردیابی منبع اصلی مشکل شود، جدا می‌شود. در این مرحله مجرمان از مکانیزم‌های مالی مجاز و قانونی در جهت پنهان کردن منبع این وجوه سوءاستفاده می‌کنند (امانی و دوانی، ۱۳۸۹).

این موضوع متضمن انجام دادن عملیاتی مانند حواله وجه سپرده‌شده نزد بانکها و موسسات مالی دیگر، یا تبدیل سپرده نقدی به اسناد پولی دیگر (اوراق بهادار، سهام و چک‌های

پولشویی^۱ تبدیل سود حاصل از خلافکاری و فساد به دارایی‌های به‌ظاهر مشروع است. در فرایند پولشویی، پول حاصل از اقدام غیرقانونی تبدیل به پول یا ثروتی می‌شود که در ظاهر از راه‌های قانونی به‌دست آمده‌است و به این طریق پول شسته‌شده وارد اقتصاد می‌شود.

مراحل پولشویی عبارتند از:

مکان‌یابی^۲؛ در این مرحله وجوهی که به‌صورت غیرقانونی به‌دست آمده است وارد سیستم مالی و اقتصادی می‌شود. هدف از این مرحله، آسوده‌خاطر شدن مالک از جهت به‌جریان انداختن مقادیر انبوهی از پول در سیستم مالی برای مرحله بعد است. این مرحله آسیب‌پذیرترین مرحله پولشویی است؛ زیرا

مؤسسات مالی تزریق می‌شود.

معاملات پولی متمرکز: در این روش، یک معامله‌گر معمولاً انتظار دارد که نسبت بزرگی از درامدش را به صورت پول نقد دریافت کند و پولهای آلوده را به حسابهایش واریز کند. چنین کاری اغلب بی‌پرده انجام می‌شود و در انجام این کار درآمد پولی ناشی از کسب‌وکار ضمنی با پول حاصله غیرقانونی جمع می‌شود. در این‌گونه موارد کسب‌وکار ادعا می‌کند که تمامی پولهای حاصل شده به صورت قانونی است. کسب‌وکارهای خدماتی مناسب‌ترین نوع کسب‌وکار برای این روش هستند. همان‌طور که این‌گونه خدمات مقدار خیلی کم یا هیچ‌گونه هزینه‌های متغیری ندارند یا نرخ بالایی بین درآمد و هزینه‌های متغیر دارند، تشخیص درآمد و هزینه‌ها دشوار می‌شود. برای این نوع کسب‌وکارها می‌توان پارکینگهای طبقاتی، کاباره‌ها، کارواشها و کازینوها را مثال زد.

تجارت مبتنی بر پولشویی: این روش شامل صورتحسابهایی است که ارزشهایی بیشتر یا کمتر از واقعیت دارند تا سیر تحول و تغییر پول را پنهان کنند.

شرکتهای پوسته‌ای و معتمدان: این نوع شرکتهای مالک واقعی پول را پنهان می‌کنند. معتمدان و شرکتهای بزرگ وسایل نقلیه، بر اساس صلاحدید دادگاه نیاز ندارند که مالکان مشروع خود را فاش کنند.

پولشویی معکوس: عبارت است از پنهان کردن و پوشش دادن منابع مالی مشروع که برای اهداف و اعمال نامشروع استفاده شده‌اند. این کار معمولاً برای تامین مالی تروریسم انجام می‌شود اما می‌تواند مورد استفاده سازمانهای تبهکاری واقع شود که در معاملات قانونی سرمایه‌گذاری کرده‌اند و قصد خارج کردن سرمایه‌های قانونی از چرخه رسمی را دارند.

پولهایی که بدون محاسبه و از مخفی کردن معاملات مالی به دست آمده باشند شامل گزارشهای رسمی مالی نمی‌شوند و ممکن است برای فرار مالیاتی مورد استفاده قرار گیرند.

همه مؤسسات باید به صورت منظم برنامه‌های آموزشی برای حسابداران خود ایجاد کنند و توسعه دهند، تا آنها از قوانین مبارزه با پولشویی آگاه شوند. ایجاد چنین برنامه‌هایی به کارکنان امکان می‌دهد تا رهنمودها و قوانینی را که توسط برنامه‌های نهادهای مجاز به صورت ادواری منتشر می‌شود

مسافرتی) خرید مجدد کالاهای پرارزش و اسناد پولی و سرمایه‌گذاری آنها در معاملات ملکی و مؤسسات قانونی به‌ویژه در صنایع تفریحی و جهانگردی است.

ادغام و ترکیب^۲: این مرحله یکپارچه‌سازی یا فراهم کردن پوشش ظاهری مشروع و توجیه قانونی برای عواید حاصل از فعالیت‌های مجرمانه است. چنان‌چه مرحله لایه‌گذاری با موفقیت انجام شود، عواید شسته‌شده با استفاده از طرحهای یکپارچه‌سازی وارد جریان اصلی اقتصاد می‌شود که با بازگشت به سیستم مالی، شکل و ظاهری قانونی می‌یابد. در این مرحله، وجوه انباشته‌شده در لایه‌های مختلف، صرف خرید داراییهای قانونی می‌شود و از این طریق وارد سیستم رسمی مالی و اقتصادی می‌گردد. انتقال پولهای کثیف از طریق فعالیت‌هایی چون سرمایه‌گذاری در شرکت یا ایجاد شرکت در داخل و خارج از کشور، ایجاد سازمانهای خیریه یا مؤسسات قرض‌الحسنه، سپرده‌گذاری در بانکها، خرید و فروش طلا، ارز و اوراق مشارکت و ... انجام می‌شود.

پولشویی می‌تواند روشهای مختلفی را به خود بگیرد، اگرچه بسیاری از این روشها می‌توانند به انواع مختلفی تفکیک شوند؛ که شامل روشهای بانکی، سهام‌بندی، مبادلات ارزی و صورتحسابهای دوگانه است.

سهام‌بندی: یک روش تعیین سطح است که از طریق آن موجودی نقد به ذخایر مالی کوچکتری تبدیل می‌شود که برای از بین بردن سوءظن بر قواعد پولشویی و همچنین برای امتناع از گزارشهای مورد نیاز، عملکرد ضدپولشویی مورد استفاده قرار می‌گیرد. یکی از روشهای این بخش استفاده از مقادیر جزئی و کوچکتر پول برای خرید اوراق حامل مانند حواله، و نهایتاً ذخیره کردن آنها مجدداً در مقادیر کوچک است. در این روش ماهیت پول تغییر کرده و پول کثیف به ذخایر مالی کوچک دیگری نظیر سهام یا طلا تغییر پیدا می‌کند.

قاچاق فله‌ای پول نقد: این مقوله شامل انتقال فیزیکی پول نقد قاچاق به یک واحد دارای قدرت دیگر و واریز آن به یک موسسه مالی، مانند یک بانک ساحلی، با پنهان‌کاریهای بانکی بزرگتر یا قواعد اجرایی ضدپولشویی نه‌چندان سختگیرانه است. در این روش پول فیزیکی (اسکناس) حاصل از درآمد اولیه که به‌طور عمده غیرقانونی است به

به کار گیرند.

آموزش کارکنان حسابداری و حسابرسی باید حداقل بر موارد زیر تمرکز کند:

- ۱- سیاست و رویه‌های گزارشگری مبارزه با پولشویی در شرکت،
- ۲- توصیف ماهیت و فرایندهای پولشویی،
- ۳- توضیحی درباره تعهدات قانونی کارفرما و کارکنان طبق قوانین و رهنمودهای مبارزه با پولشویی، و
- ۴- توضیحی درباره سیستم فعلی جهت جلوگیری و کشف پولشویی و تامین مالی تروریسم با تمرکز ویژه بر شناخت معاملات مشکوک و گزارشگری به موقع آنها به مدیر مبارزه با پولشویی در شرکت.

همچنین آیین‌نامه اجرایی قانون مبارزه با پولشویی مصوب سال ۱۳۹۸ در ماده ۳۵ در مورد آموزش کارکنان، اشخاص مشمول اعم از حسابرسی و حسابداری و ... چنین بیان می‌کند:

"تمامی اشخاص مشمول موظفند با همکاری دبیرخانه

ترتیبات لازم جهت برقراری دوره‌های آموزشی بدو خدمت و ضمن خدمت کارکنان زیرمجموعه‌های خود را فراهم نمایند. این دوره‌ها باید در جهت آشنایی با قانون، آیین‌نامه‌ها و دستورعمل‌های مربوط، نحوه عملکرد پولشویان و به‌ویژه آخرین شگردهای پولشویان در استفاده از خدمات اشخاص مشمول و چگونگی محو منشأ مجرمانه وجوه باشد. طی نمودن دوره‌های یادشده برای ادامه خدمات کارکنان اشخاص مشمول در مشاغل ذی‌ربط الزامی است و سوابق دوره‌های مذکور باید در پرونده پرسنلی درج گردد."

حسابداران حرفه‌ای که در سمت‌های زیر فعالیت می‌کنند به احتمال زیاد ممکن است با شواهد و علائم پولشویی برخورد کنند:

۱- حسابدارانی که در سمت‌های مدیریتی مانند مدیر عامل، مدیر مالی، مدیر اطلاعات، رئیس حسابداری، مدیریت ریسک فعالیت و معاملات را ثبت و گزارش می‌کنند.

۲- مشاوران داخلی سیستم مالی.

۳- حسابرسان داخلی که مسئول حسابرسی عملیاتی و رعایت قوانین و مقررات هستند.

۴- حسابداران دادگاهی.

۵- متخصصان عمومی که حسابرسی عملیاتی و رعایت انجام می‌دهند.

۶- متخصصانی که خدمات بررسی مقررات را به صورت برون‌سپاری شده ارائه می‌دهند.

۷- حسابداران حرفه‌ای مدیریت ریسک و متخصصان رعایت.

۸- متخصصان مالیاتی، به‌ویژه در محاکمه‌های قضایی که در آن گزارش‌های مرتبط با قوانین مبارزه با پولشویی توسط مقامات مالیاتی درخواست می‌شود.

یکی از کشورهای پیشگام در زمینه حسابداری دادگاهی نیجریه است. تفاوت اصلی حسابداری دادگاهی در حوزه تمرکز آنهاست. بعضی از حسابداران دادگاهی بر تقلب تمرکز می‌کنند و برخی دیگر نیز در زمینه پولشویی آموزش دیده و تمرکزشان بر پولشویی است. حسابداران رسمی، متخصصان رسمی مبارزه با پولشویی و ممیزان رسمی تقلب می‌توانند به‌عنوان حسابداران دادگاهی ایفای نقش کنند.

نقش اصلی حسابداران دادگاهی آنالیز، تفسیر،

**فعالیت‌های غیرقانونی
به اعتبار شخصی حسابداران
و هم به اعتبار حرفه حسابداری
لطمه وارد می‌کند**

مالی، با استفاده از عقلانیت خلاقانه، با هدف حداکثر کردن سرمایه‌گذاری و به حداقل رساندن خطرات است. بالعکس، تروریست‌ها به منظور انجام اقدام تروریستی، خطرات را به حداکثر می‌رسانند. با این حال، هر دو از داده‌های جاری، بی‌ثباتی مالی و سرمایه‌گذاری بازار برای اجرای اقدام خود استفاده می‌کنند در نتیجه، مبارزه علیه جرایم مالی، یک مساله سیاسی و مالی بسیار مهم است.

این مقاله با تحلیل استفاده پیچیده از دانش حسابداری و رعایت اصول اخلاقی همراه با آموزش صحیح کارکنان به منظور جلوگیری از این‌گونه فعالیت‌های نادرست و پولشویی می‌باشد. حسابداران باید به این موضوع دقت کنند که فعالیت‌های غیرقانونی هم می‌تواند به اعتبار شخصی آنها و هم به اعتبار حرفه حسابداری لطمه وارد کند و باید با دقت و توجه لازم به جلوگیری از این انحرافات و اعمال غیرقانونی و پولشویی اقدام نمایند.

پولشویی و اقدامی از این قبیل هم ساختارهای جامعه نوین و زیرساخت‌های الکترونیکی را زیر سوال می‌برد و هم اعتبار حسابداران را به عنوان بخشی از جامعه تهیه‌کنندگان اطلاعات مالی لکه‌دار می‌کند که حسابداران باید با دقت لازم، رعایت آیین رفتار حرفه‌ای و آشنایی کامل با قوانین از این اعمال جلوگیری کنند.

پانوشتها:

- 1- Money Laundering
- 2- Placement
- 3- Layering
- 4- Integration

منبع:

- Baker, Raymond, Capitalism's Achilles Heel, Wiley, 2005

خلاصه‌سازی و ارائه موافقتنامه پیچیده مالی کسب‌وکار به شیوه منطقی و قابل فهم است که به وسیله واقعیت‌ها پشتیبانی می‌شود. حسابداران دادگاهی به عنوان شاهد خبره باید:

- ۱- اطلاعات مالی را رسیدگی و تجزیه و تحلیل کنند.
 - ۲- در صورت امکان برنامه‌های کامپیوتری توسعه دهند تا به تحلیل و ارائه اطلاعات مالی کمک کند؛ علاوه بر این شاهد خبره باید موارد زیر را انجام دهد.
 - ۱- منعکس کردن یافته‌ها در قالب گزارش و اسناد پشتوانه‌دار،
 - ۲- کمک‌رسانی در هرگونه مذاکرات قانونی،
 - ۳- کمک به اخذ اطلاعات ضروری جهت رد یا تایید یک ادعا،
 - ۴- بررسی اسناد و مدرک جهت ارزیابی موارد خاص و شناسایی حوزه‌های آسیب‌پذیر،
 - ۵- بررسی آسیب‌های گزارش کارشناس رقیب و گزارش نقاط ضعف و قوت اظهارنظرهای انجام شده،
 - ۶- کمک به حصول توافق در بحثها و مذاکرات،
 - ۷- حضور در دادگاه، جهت استماع شهادت کارشناس رقیب و کمک به پرس و جوی مجدد،
 - ۸- حضور در جلسات آزمون و کشف جهت بررسی شهادت‌های انجام شده، کمک به درک مسائل مالی و فرموله کردن سوالات اضافی جهت پرسش.
 - ۹- کمک به جلسات آزمون و کشف که شامل فرموله کردن سوالات اضافی جهت پرسش درباره شواهد مالی است.
- با توجه به تمامی مباحث بالا می‌توان از نقش حسابداران در مبارزه با پولشویی به این نتیجه رسید که حسابداران باید ابتکار روش‌های خود را با تسلط فنی کامل نشان دهند. سوءاستفاده‌کنندگان مالی به منظور دستیابی به هدف خود از هیچ عملی فروگذار نخواهند بود. آنها با نقاط ضعف سیستم اقتصادی بازی می‌کنند و استدلال شخصی آنها به شدت در دورزدن قوانین دولت و محدودیت‌های اجتماعی از جمله مالیات به اوج می‌رسد. برعکس، کسانی که درگیر پول کثیف هستند دیگر استانداردها را قبول می‌کنند، فقط قرارداد اجتماعی را زمانی به چالش می‌کشند که منافع خود را در خطر می‌بینند. از آن جایی که آنها با سود مالی تحریک نمی‌شوند و درآمد آنها عمدتاً مخفی و مبهم است، از تکنیک‌های حسابداری به منظور پوشش این اعمال استفاده می‌کنند. جرم